

Enklare och tydligare regler för förnybar elproduktion m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2009/10:51 om enklare och tydligare regler för förnybar elproduktion jämte två motioner som har väckts i anslutning till propositionen. Därutöver tar utskottet ställning till 14 motioner från allmänna motionstiden 2009 om vissa elmarknadsfrågor. Motionerna handlar bl.a. om elmarknadens funktion och utveckling samt om mätning av elförbrukning och småskalig elproduktion.

Näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag i propositionen och avstyrker samtliga motionsyrkanden. Riksdagens beslut innebär bl.a. att vissa små elproducenter slipper betala nätavgift för sin inmatning av el och att de kan medges undantag från kraven på att upprätta risk- och sårbarhetsanalys och en s.k. övervakningsplan. De nya reglerna träder i kraft den 1 april 2010.

Avvikande uppfattningar redovisas i totalt tre reservationer (s, v, mp). I en motivreservation (s) förordas andra motiveringar till riksdagens beslut i en fråga.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Lättnader för vissa mindre elproducenter och nätföretag	6
Elmarknadens funktion och utveckling	13
Mätning och debitering av el	19
Vissa övriga elmarknadsfrågor	26
Reservationer	29
1. Lättnader för vissa mindre elproducenter och nätföretag, punkt 1 (mp)	29
2. Elmarknadens funktion och utveckling, punkt 2 (s, v, mp)	30
3. Mätning och debitering av el, punkt 3 (v, mp)	31
4. Mätning och debitering av el, punkt 3 – motiveringen (s)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	33
Propositionen	33
Följdmotionerna	33
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	33
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Lättnader för vissa mindre elproducenter och nätföretag**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857). Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:51 och avslår motionerna 2009/10:N9 yrkande 3, 2009/10:N261, 2009/10:N264 och 2009/10:N304.

Reservation 1 (mp)

2. **Elmarknadens funktion och utveckling**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:N213, 2009/10:N305, 2009/10:N448 och 2009/10:N473 yrkande 5.

Reservation 2 (s, v, mp)

3. **Mätning och debitering av el**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:N8, 2009/10:N9 yrkandena 1, 2 och 4, 2009/10:N205, 2009/10:N269, 2009/10:N271, 2009/10:N338 yrkandena 5 och 6 samt 2009/10:N397.

Reservation 3 (v, mp)

Reservation 4 (s) – motiveringen

4. **Vissa övriga elmarknadsfrågor**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:N396 och 2009/10:N464.

Stockholm den 9 februari 2010

På näringsutskottets vägnar

Carl B Hamilton

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carl B Hamilton (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Krister Örnfjäder (s), Marie Weibull Kornias (m), Karin Åström (s), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Anger (m), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Liselott Hagberg (fp), Per Bolund (mp), Cecilie Tenfjord-Toftby (m) och Renée Jeryd (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

- proposition 2009/10:51 om enklare och tydligare regler för förnybar elproduktion, m.m.
- två motioner som har väckts med anledning av propositionen
- 14 motioner från allmänna motionstiden 2009.

Bakgrund

Inledning

Regeringen har under de senaste åren låtit två särskilda utredare se över om det nuvarande regelverket skapar hinder för en storskalig utveckling och utbyggnad av den förnybara elproduktionen. I februari 2008 överlämnade Nätanslutningsutredningen sitt betänkande Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion (SOU 2008:13) till regeringen. I januari 2009 redovisade Energinätsutredningen sitt delbetänkande Nya nät för förnybar el (SOU 2009:2). Båda betänkandena har remissbehandlats. Energimarknadsinspektionen har bistått med underlag till den här aktuella propositionen i form av två promemorior.

Den 1 oktober 2009 beslutade regeringen att begära in Lagrådets yttrande. I propositionen har regeringen i huvudsak följt Lagrådets förslag.

Villkor vid eldistribution m.m.

Nätverksamheten på elmarknaden regleras genom ellagen (1997:857), och tillsynen över bestämmelserna utövas av nätmyndigheten, dvs. Energimarknadsinspektionen.

I ellagen stadgas bl.a. att den som har tillstånd att bedriva nätverksamhet (nätkoncession) är skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till en ledning eller ett ledningsnät (3 kap. 6 och 7 §§). Vidare är den som har nätkoncession skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning (3 kap. 9 §). Bestämmelser om nättariffer, dvs. avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät, återfinns i 4 kap. ellagen.

Den som har nätkoncession är också skyldig att utföra mätning av mängden överförd el och dess fördelning över tiden (3 kap. 10 § ellagen). Hur överföringen i gränspunkter mellan olika nät ska mätas och rapporteras framgår närmare av förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el.

Inmatningen av el mäts i en inmatningspunkt, som är den punkt där den producerade elen matas in på det nationella elsystemet. Det nätföretag som innehar den ledning där inmatningspunkten är belägen ansvarar för mätning och rapportering av den inmatade mängden el och dess fördelning över tiden.

Nätföretaget är skyldigt att installera en mätare med tillhörande insamlingsutrustning i elproducentens inmatningspunkt. Kostnaden för denna utrustning och för dess installation ska nätföretaget debitera elproducenten. Dessutom ska elproducenten betala för inmatningen av den producerade elen enligt den nättariff som nätföretaget tillämpar.

Innehavare av anläggningar som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt får inte debiteras kostnaden för mätare med tillhörande insamlingsutrustning. Inte heller kostnaden för dess installation i inmatningspunkten får debiteras, och dessa producenter ska endast betala den del av nätavgiften som enligt nättariffen motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering.

Propositionens huvudsakliga innehåll

En elanvändare som har ett säkringsabonnemang om högst 63 ampere och som producerar el som kan matas in med en effekt om högst 43,5 kilowatt ska inte behöva betala nätavgift för sin inmatning om han eller hon under ett kalenderår tar ut mer el från elsystemet än han eller hon matar in på elsystemet.

I propositionen föreslås vidare att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten ska få meddela föreskrifter om undantag från vissa krav i ellagen. Nätföretag ska i fråga om ledningar som i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el kunna undantas dels från skyldigheten att årligen upprätta en risk- och sårbarhetsanalys och en åtgärdsplan avseende leveranssäkerheten i elnätet, dels från skyldigheten att informera elanvändarna om leveranssäkerheten i elnätet och om rätten till avbrottsersättning och skadestånd. Vidare ska nätföretag vars ledningar i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el kunna undantas från skyldigheten att upprätta en övervakningsplan. Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet kunna meddela ett bindande besked om huruvida en ledning eller ett nätföretag omfattas av föreskrifter om undantag.

I propositionen redovisas också regeringens bedömning i frågan om huruvida en ny koncessionsform bör införas för ledningar inom ett produktionsområde med anläggningar för produktion av förnybar el.

Dessutom föreslås att nätmyndighetens föreläggande för en elleverantör att rätta felaktiga uppgifter som rapporterats till Internetsidan Elpriskollen ska gälla omedelbart samt att nätföretagens redovisning till nätmyndigheten av risk- och sårbarhetsanalysen och av åtgärdsplanen ska förenklas.

De föreslagna lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2010.

Utskottets överväganden

Lättnader för vissa mindre elproducenter och nätföretag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till ändringar i ellagen. Samtidigt avslår riksdagen motionsyrkanden som kan anses vara helt eller delvis tillgodosedda genom riksdagens beslut att bifalla propositionen.

Jämför reservation 1 (mp).

Propositionen

Slopad nätavgift för vissa elanvändare

I propositionen konstaterar regeringen att elanvändare med egen produktion vanligen använder den egna elproduktionen som ett komplement till den el som de tar ut från elsystemet. Mängden producerad el är ofta av liten omfattning. Dessa elanvändare är alltså anslutna i en uttagspunkt på ett lokalnät, där de tar ut el för förbrukning. I många fall är även deras elproduktionsanläggning ansluten till elsystemet i en inmatningspunkt på lokalnätet.

Under vissa perioder matar elanvändare med egen produktion in överskottsel på lokalnätet och därmed på det nationella elsystemet. Om en sådan elanvändare vill sälja den överskottsel som matas in på elsystemet måste han eller hon ha en elmätare installerad i inmatningspunkten. Trots att elproducenten inte blir debiterad kostnaden för mätaren och dess installation i inmatningspunkten och att denne betalar en reducerad nätavgift för sin inmatning lönar det sig inte att sälja överskottseln. Orsaken är att nätavgiften för inmatningen, även om den är reducerad, blir för hög för att lönsamhet ska kunna uppnås.

Ett sätt att göra det möjligt för de små elanvändarna att på ett lönsamt sätt sälja sin överskottsel vore, enligt regeringen, därför att befria dessa från skyldigheten att betala nätavgift för sin inmatning. Endast elanvändare med egen elproduktion bör omfattas av undantaget. Renodlade produktionsanläggningar omfattas alltså inte av förslaget. Vidare ska undantaget endast gälla de elanvändare som har ett säkringsabonnemang om högst 63 ampere. Skälet är att dessa elanvändares förbrukning inte mäts över tiden utan schablonberäknas enligt bestämmelsen i 3 kap. 10 § andra stycket ellagen. Nätföretaget kan därmed lätt avgöra vilka elanvändare som omfattas av undantaget.

Regeringen föreslår också en övre gräns för inmatningen av producerad el. Denna bör lämpligen sättas till inmatning som kan ske med en effekt om högst 43,5 kilowatt, vilket motsvarar ett säkringsabonnemang om 63 ampere. En förutsättning för att omfattas av undantaget är att elanvändaren under ett kalenderår förbrukar mer el än han eller hon producerar (nettoanvändare).

Nätanslutningsutredningen har föreslagit att inmatningen från dessa elanvändare inte ska behöva mätas och rapporteras över tiden utan i stället schablonberäknas. Som skäl för förslaget har utredningen anfört att kostnaden för hanteringen av timvärden utgör ett avgörande hinder för investeringar i små anläggningar.

Regeringen gör dock bedömningen att relativt få elproducenter berörs av undantaget och att det är svårt att se hur en någorlunda rättvisande schablonberäkning av deras inmatning ska kunna konstrueras. Någon form av mätning av inmatningen måste, enligt regeringen, därför till. Regeringen anser inte att hanteringen av timvärden utgör ett avgörande hinder för investeringar i små anläggningar, och då huvudregeln på elmarknaden är timvis mätning bör denna regel också gälla nu aktuella elproducenter. Vidare pekar regeringen på att en ökad flexibilitet i elanvändningen troligtvis kommer att kräva en utbyggnad av s.k. smarta mätare och smarta nät, vilket kräver mätning med kortare intervall. Mot den bakgrunden vore det, enligt vad som anförs i propositionen, mindre lämpligt att införa månadsvis mätning för vissa produktionsanläggningars inmatning av el.

Undantag och lättnader med anknytning till leveranssäkerhet

I ellagen (3 kap. 9 c–9 e §§) finns bestämmelser om underlag och information om leveranssäkerhet. Det handlar bl.a. om krav på att årligen upprätta dels en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i elnätet, dels en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet ska förbättras. Vidare finns krav på att elanvändarna ska informeras om leveranssäkerheten i elnätet och om rätten till avbrottsersättning och skadestånd samt att nätägaren ska rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen föreslår att i fråga om ledningar som i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el ska regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten få meddela föreskrifter om undantag från kraven

- att årligen upprätta en risk- och sårbarhetsanalys och en åtgärdsplan avseende leveranssäkerheten i elnätet
- att informera elanvändarna om leveranssäkerheten i elnätet och om rätten till avbrottsersättning och skadestånd enligt 10 och 11 kap. ellagen.

Regeringen anser att när det gäller ledningar som har byggts för att ansluta små produktionsanläggningar till det överliggande nätet utgör dessa bestämmelser en administrativ börda för berört företag som inte står i pro-

portion till samhällsnyttan. Det är därför motiverat att skapa utrymme för att kunna undanta ledningar vars huvudsakliga ändamål är att mata in el från produktionsanläggningar från informations- och rapporteringskraven. Vidare är det regeringens uppfattning att det är ändamålsenligt att reglera möjligheterna till undantag genom förordning eller föreskrifter på myndighetsnivå.

Det har även visat sig att ovan omnämnda risk- och sårbarhetsanalyser samt åtgärdsplaner blir mycket omfattande, vilket leder till att nätmyndigheten inte har möjlighet att gå igenom och granska alla analyser och planer. Av det skälet föreslår regeringen att bestämmelsen i 3 kap. 9 c § ellagen ändras så att endast en redovisning baserad på analysen och planen ska ges in till nätmyndigheten i stället för hela analysen och planen. Vidare föreslås att utformningen av bemyndigandet i 3 kap. 9 e § 1 ellagen ändras så att regeringen kan bemyndiga nätmyndigheten att även meddela föreskrifter om redovisning av analysen och planen.

Undantag från kravet på att upprätta en övervakningsplan

Enligt 3 kap. 17 § ellagen ska den som har nätkoncession upprätta en s.k. övervakningsplan av vilken det ska framgå vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka diskriminerande beteenden gentemot övriga aktörer på elmarknaden. Skyldigheten måste, enligt regeringen, antas vara betungande för små nätföretag vars ledningar används för inmatning av förnybar el. Regeringen föreslår därför att den eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten ska få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att upprätta en övervakningsplan i fråga om nätkoncessionshavare vars ledningar i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el. En sådan föreskrift får dock inte avse ett nätföretag som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 elanvändare. De närmare förutsättningarna för undantag bör regleras i förordning eller myndighetsföreskrifter.

Bindande besked om undantag

Regeringen föreslår även att nätmyndigheten i det enskilda fallet ska få meddela bindande besked om huruvida en ledning eller ett nätföretag omfattas av föreskrifter om undantag. Ett sådant besked ska kunna förenas med villkor som i så fall ska framgå av beskedet.

Det bör således vara möjligt för innehavaren av en ledning eller den som avser att bygga en ledning att ansöka om bindande besked om huruvida ledningen omfattas av föreskrivna undantag från krav i fråga om leveranssäkerhet. På motsvarande sätt bör en ansökan som gäller undantag från kravet på övervakningsplan kunna göras.

Förhandsbeskedet ska gälla endast så länge de förutsättningar som lagts till grund för nätmyndighetens bedömning föreligger oförändrade. Det bör därför uttryckligen framgå av beskedet vilka dessa förutsättningar är. Reger-

ingen anser dock att det saknas skäl att närmare reglera möjligheten att återkalla ett bindande besked. Däremot avser regeringen att föreskriva att nätmyndighetens bindande besked får överklagas hos regeringen.

Information om elpriser

För att en konkurrensutsatt marknad ska fungera tillfredsställande krävs bl.a. att kunderna är aktiva, vilket i sin tur förutsätter att de har kunskap om de priser och villkor som gäller för den vara eller tjänst som bjuds ut.

Av 8 kap. 11 b § ellagen framgår att en elleverantör är skyldig att lämna uppgift om de priser och leveransvillkor som han tillämpar för leverans av el till elanvändare. Uppgifterna ska lämnas till nätmyndigheten. För närvarande har Energimarknadsinspektionen den funktionen.

Regeringen har bemyndigat nätmyndigheten att meddela föreskrifter om elleverantörers uppgiftsskyldighet. Energimarknadsinspektionen har sedermera inrättat en Internetsida (Elpriskollen), dit alla elleverantörer ska rapportera sina uppgifter på elektronisk väg. Det har emellertid förekommit att elleverantörer har lämnat prisuppgifter som inte har varit fullt ut korrekta.

Om en elleverantör rapporterar felaktiga uppgifter till Elpriskollen kan Energimarknadsinspektionen förelägga elleverantören att göra en rättelse. Ett sådant föreläggande får förenas med vite och kan överklagas vid allmän förvaltningsdomstol. Handläggningen av ett sådant överklagande kan emellertid ta ganska lång tid, särskilt om överklagandet sker i flera instanser. Under denna tid har elleverantören ingen skyldighet att rätta den felaktiga uppgiften som alltså kommer att stå kvar på Elpriskollen. För att råda bot på detta föreslår regeringen att ellagen kompletteras med en bestämmelse om att Energimarknadsinspektionens förelägganden i dessa fall ska gälla omedelbart.

Motionerna

Den som vill sälja el ställs inför en dyr och komplicerad administrativ process, konstateras det i motion 2009/10:N304 (m). Processen omfattar krav på dubbla abonnemang, en elöverföringsavgift från nätägaren, ansökan om elcertifikat och ett avtal med elhandlaren för att elen ska få säljas. För att fler ska bidra till en grönare energiförsörjning måste reglerna förenklas.

I motion 2009/10:N261 (kd) begärs ett tillkännagivande om att regelverket väsentligt bör förenklas för enskilda och lantbruk som vill bygga ut småskalig elproduktion i mindre vattendrag och övriga förnybara produktionsätt som är miljö- och klimatvänliga. En av de mest angelägna åtgärderna är att låta små elproducenter leverera el till elnätet utan att behöva betala nätavgift för den inmatade elen om producenten tar ut mer el från nätet än vad han eller hon matar in. Enligt motionären bör småskaliga producenter även slippa kraven på att upprätta en risk- och sårbarhetsanalys samt en åtgärdsplan avseende leveranssäkerheten. Vidare bör nätföretag

vars ledningar endast eller i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el undantas från skyldigheten att upprätta en övervakningsplan.

Det är viktigt att de småskaliga elproducenterna gynnas, sägs det i motion 2009/10:N264 (kd). När fastighetsägare och små företag kan bli elproducenter och få intäkter från överproduktion kommer vi att se en snabb utveckling som gynnar både miljön och företagsandan. Motionären pekar på vikten av att anslutningskostnaderna hålls nere för att utvecklingen av småskalig elproduktion ska gå snabbare.

I Miljöpartiets kommittémotion 2009/10:N9, som har väckts med anledning av propositionen, konstateras inledningsvis att småskalig produktion av el har stor potential i Sverige. Motionärerna tar dock avstånd från regeringens förslag om att små elproducenter som producerar mer el än de själva gör av med ska betala en hög nätavgift i efterhand. I stället bör mindre elleverantörer ges den lagstadgade rätten att leverera el till nätet utöver den egna konsumtionen upp till en viss nivå utan att riskera att behöva betala nätavgift i efterhand.

Vissa kompletterande uppgifter

Pågående regelförenklingsarbete

I december 2009 presenterade Energimarknadsinspektionen en rapport om hur myndigheten har arbetat med att förenkla regelverket och minska den administrativa bördan för landets energiföretag. Myndigheten konstaterar att el- och gasmarknaderna är i snabb utveckling, inte minst internationellt, vilket gör att lagstiftningen utökas varje år, med en allt starkare koppling till EU:s regelverk. Denna utveckling påverkar i sin tur energiföretagen som ofta får en ökad administrativ börda. I rapporten slås det fast att Energimarknadsinspektionen på längre sikt kommer att ha begränsade möjligheter att förenkla för företagen genom att begränsa regelfloran.

För att förenkla för företagen inom ramen för den pågående utvecklingen av regelverket strävar myndigheten efter

- ett så enkelt regelverk som möjligt
- så få rapporteringstillfällen som möjligt för företagen
- ökad självreglering genom samarbete och förutsägbarhet
- en planlagd tillsyn så att företagen kan förutse vilka arbetsinsatser som krävs
- största möjliga samverkan mellan myndigheter (t.ex. genom att använda varandras insamlade uppgifter)
- största möjliga återanvändning av befintlig information.

Nätanslutningar och EU:s direktiv om förnybar energi

EU:s direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (2009/28/EG) syftar bl.a. till att underlätta förnybara energikällors tillträde till elnätet. Direktivet ska vara genomfört i nationell lagstiftning hösten 2010, och medlemsstaterna ska senast den 30 juni 2010 lämna in en nationell handlingsplan till EU-kommissionen. Handlingsplanen ska innehålla sektorsmål för förnybar energi, åtgärder för hur målen ska nås samt de åtgärder som krävs för att uppfylla kraven i direktivet. I regleringsbrevet för 2009 fick Energimyndigheten i uppdrag att senast den 1 februari 2010 redovisa ett förslag till nationell handlingsplan.

Energimarknadsinspektionen fick i regleringsbrevet för 2009 i uppdrag att presentera en analys av behovet av författningsändringar till följd av reglerna om nättillträde i det ovan omnämnda förnybarhetsdirektivet och att föreslå eventuella författningsändringar. Myndigheten redovisade uppdraget i oktober 2009 i rapporten Förnybara energikällor – åtkomst till och drift av näten (EI R2009:10). Inspektionens samlade bedömning av förhållandet mellan direktivets bestämmelser om nättillträde (artikel 16) och rådande svensk lagstiftning var att artikeln till stora delar redan är införlivad. Produktionsanläggningarna i Sverige har redan en ovillkorlig rätt att mata in energi till elnäten på skäliga villkor som ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Detsamma gäller för överföringen av el på näten.

I den energipolitiska proposition som presenterades våren 2009 (prop. 2008/09:163) framhöll regeringen att tillträdet till elnätet, tillståndsprocessen och villkoren för nätanslutningar är viktiga faktorer för att underlätta utbyggnaden av förnybar elproduktion. Åtgärder som syftar till förenklade regler för nätanslutning av anläggningar för förnybar elproduktion är därför prioriterade.

Ytterligare utredningsunderlag om elnätskoncessioner m.m.

Energinätsutredningen presenterade sitt slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) i maj 2009. I betänkandet hanteras ett antal ytterligare frågor om nätkoncessioner, nättariffer m.m. Betänkandet har varit på remiss, och enligt uppgift från Näringsdepartementet är en proposition som bygger på utredningens förslag planerad till efter valet 2010.

Motiv till att endast nettoanvändare omfattas av slopad nätavgift

I motion 2009/10:N9 (mp) vänder sig motionärerna mot att mindre elproducenter kan tvingas betala nätavgift för sin inmatning om det i efterhand visar sig att de inte är nettoanvändare. Enligt uppgift från Näringsdepartementet finns det i huvudsak två skäl för att endast nettoanvändare omfattas av den föreslagna bestämmelsen. Det handlar dels om att säkerställa att bestämmelsen endast träffar gruppen elanvändare som även är små elproducenter, dels om att undantaget inte ska uppfattas som ett ekonomiskt stöd

som riskerar att stå i strid med EU:s regler om statligt stöd eller konkurrens. Elproducenter verkar på en öppen marknad där huvudregeln är att likvärdiga villkor ska gälla för alla producenter.

Från departementets sida betonas också att huvudsyftet med förslagen i propositionen är att förenkla och förtydliga regler i ellagen och inte att införa ekonomiskt stöd till små producenter, även om förslagen direkt eller indirekt kan innebära ekonomiska lättnader för dessa aktörer. Begränsningen av undantaget till nettoanvändare innebär dock att endast produktionsanläggningar med mycket ringa produktion kommer att få en konkurrensfördel. Bedömningen är att denna produktion är av så begränsad omfattning att den inte kommer att påverka konkurrensen i stort.

Utskottets ställningstagande

Småskalig elproduktion bör uppmuntras som ett led i ambitionerna att öka andelen förnybart producerad el i energisystemet. Jämfört med förhållandena i övriga Europa är den svenska elproduktionen i betydande utsträckning redan baserad på förnybara energikällor, bl.a. tack vare god tillgång på vattenkraft och biobränslebaserad kraftvärme. Sverige har emellertid ett betydande åtagande att svara upp emot när det gäller att ytterligare öka andelen förnybar energi i energisystemet. Mer småskalig förnybar elproduktion är en viktig pusselbit i detta arbete.

Det är angeläget att göra det lättare för småskaliga producenter av förnybar el att ansluta sig till elnätet och att därigenom kunna sälja sin el. Det är därför olyckligt om viss förnybar elproduktion inte tillkommer som en följd av att regelverket på området lägger omotiverade administrativa hinder i vägen. De regelförenklningar som föreslås i propositionen är därför välkomna och rimmar väl med ambitionen att lätta på regelbördan för företag. Förslagen kan också anses helt eller delvis tillgodose de önskemål om regelförenklningar för småskalig elproduktion som har framförts i ovan refererade motioner. Utskottet ställer sig även bakom regeringens förslag till tillägg i ellagen med innebörden att nätavgiften för inmatad el slopas för mindre elproducenter som under ett år är nettoanvändare. Därmed kan småskaliga elproducenter lättare nå lönsamhet i sin produktion och stimuleras att sälja sitt överskott. Yrkandet i motion 2009/10:N9 (mp) om att förslaget om slopad nätavgift ska avslås avstyrks därmed.

Sammantaget innebär detta att utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker samtliga i avsnittet berörda motioner.

Elmarknadens funktion och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elmarknadens funktion och utveckling. Utskottet hänvisar bl.a. till redan vidtagna eller planerade åtgärder samt till berörda myndigheters kontinuerliga arbete med att granska och vidareutveckla elmarknadens funktion. Därutöver refereras även pågående arbete med att skapa en gemensam nordisk slutkundsmarknad.

Jämför reservation 2 (s, v, mp).

Motionerna

Avregleringen av elmarknaden skulle leda till billigare el, hävdas det i motion 2009/10:N448 (s). I stället har elpriset stigit till orimliga nivåer samtidigt som elbolagens vinster har ökat lavinartat. Därför är det, enligt motionärerna, nu nödvändigt att göra en ordentlig utvärdering av konsekvenserna av elmarknadens avreglering.

Den svenska elmarknaden präglas av ett fåtal stora aktörer, som dessutom samäger viktiga produktionsanläggningar, framhålls det i Socialdemokraternas kommittémotion 2009/10:N473. Motionärerna vill underlätta för nya aktörer att komma in på elmarknaden genom en effektiv och tydlig tillståndsprocess. Decentraliserat och småskaligt ägande av produktionsanläggningar i form av t.ex. ny integrerad mikroteknik för förnybar el i bostadsmiljö ska uppmuntras. Samägandet av kärnkraftverk bör begränsas och konkurrensproblemen inom vattenkraften åtgärdas. Förutsättningarna för att utveckla råkraftsmarknaden mot en marknad för s.k. baslast och en för s.k. toppkraft bör studeras närmare. Skärpt övervakning av elmarknaden efterfrågas också av motionärerna. Elbolagens möjligheter att teckna dyra tillsvidareavtal bör begränsas, om möjligt genom lagstiftning.

Det nordiska priset på el sätts på marknadsplatsen Nord Pool, noteras det i motion 2009/10:N305 (m). Varje dags dyraste kilowattimme avgör priset på all el som säljs. Ofta är det importerad el från kolkraftverk som är prissättande. För att främja framväxten av helt nya sätt att producera el och därmed verka för en modernisering av hela elmarknaden och en minskning av koldioxidutsläppen är det rimligt att även låta de nya produktionsätten vara normbildande för vad elen egentligen kostar. Befintliga regelverk skapar en missvisande bild av den totala marknaden, och framväxten av renare och billigare el missgynnas. Motionären uppmanar regeringen att se över hur befintliga regelverk kan göras mer flexibla.

En välfungerande elmarknad med konkurrenskraftiga priser är viktig både för svenska hushåll och företag, framhålls det i motion 2009/10:N213 (fp). Motionärerna anser att regelverken kring bl.a. leverantörsbyten och

elmätning bör harmoniseras mellan de nordiska länderna. Vidare anser de att en fortsatt utveckling av elmarknaden bör stimuleras genom att marknaden för elmätare avregleras.

Vissa kompletterande uppgifter

Allmänt om elmarknaden

De senaste åren har det skett stora förändringar på elmarknaderna i Norden och inom EU. Dessa förändringar har inneburit en övergång från nationella eller regionala monopol till internationella, konkurrensutsatta marknader, där elanvändaren själv kan välja elleverantör. I dag deltar alla nordiska länder utom Island i handeln på den nordiska elbörsen, Nord Pool. Den nordiska elmarknaden integreras även alltmer med marknaderna söder om Östersjön (främst Tyskland och Polen), och det förekommer även handel mellan Finland, Ryssland och Baltikum.

Målet för elmarknadspolitiken

Elmarknaden i Sverige öppnades för konkurrens redan 1996. Målet för elmarknadspolitiken är, som det beskrivs i budgetpropositionen, att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Detta innebär en strävan mot en väl fungerande marknad med ett effektivt utnyttjande av resurser och en effektiv prisbildning. Målet omfattar även en vidareutveckling av den gemensamma elmarknaden i Norden med inriktning på harmonisering av regler och ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna.

Energimarknadsinspektionen kontrollerar att regelverk följs, utformar regler samt prövar och utfärdar tillstånd enligt ellagen (1997:857). Myndigheten har också i uppgift att följa och analysera utvecklingen på elmarknaden samt att föreslå ändringar av regelverk och andra åtgärder så att elmarknadens funktion och effektivitet förbättras.

Varje år redovisar Energimarknadsinspektionen situationen på elmarknaden vad gäller regleringsfrågor, konkurrens och frågor om försörjningstrygghet till EU-kommissionen. I rapporten ingår även en redovisning av Konkurrensverkets uppdrag att rapportera om vissa konkurrensfrågor på elmarknaden i enlighet med kraven i elmarknadsdirektivet. I den senaste rapporten (juli 2009) slår Energimarknadsinspektionen fast att den svenska elmarknaden fungerar väl och att den är en av de mest utvecklade i Europa.

Elprisets utveckling

Elpriset i Norden påverkas främst av vattentillrinningen i Sverige och Norge, driftsstatusen på kärnkraftverken i Sverige och Finland, det internationella prisläget på olika bränslen samt gällande styrmedel. Det sammanlagda elpriset till kunden består av priset för elenergi (inklusive priset för

elcertifikat), priset för nättjänsten (nättariff plus abonnemangsavgift), energiskatt och moms samt elhandelsbolagets påslag. Det är elenergi priset som är konkurrensutsatt.

Det s.k. spotpriset har varierat kraftigt sedan elmarknaden avreglerades 1996, bl.a. som en konsekvens av vattentillrinningens variation mellan olika år. Det ökade elutbytet med länderna utanför Norden gör också att de nordiska priserna påverkas alltmer av bränslepriserna i övriga Europa. Elproduktionen i Tyskland och övriga Kontinentaleuropa baseras i stor utsträckning på kolelad kondenskraft.

Gemensam nordisk slutkundsmarknad

Till skillnad från råkraftsmarknaden är slutkundsmarknaderna i Norden i huvudsak nationella. De nordiska energiministrarna beslutade i september 2008 om en nordisk färdplan som är inriktad på ytterligare harmonisering och integrering av elmarknaden. Målsättningen är att möjliggöra för marknadsaktörer och konsumenter att verka fritt i hela Norden.

Under våren 2009 överlämnade de nordiska tillsynsmyndigheternas samarbetsorganisation (NordREG) en rapport till de nordiska regeringarna med ett antal harmoniseringsförslag i syfte att möjliggöra en gemensam nordisk slutkundsmarknad. Energimarknadsinspektionen har under 2009 arbetat vidare med förslag gällande utvecklingen av en gemensam nordisk slutkundsmarknad. En sådan marknad skapar, enligt myndigheten, förutsättningar för en ökad konkurrens på elmarknaden, vilket gynnar både svenska och övriga nordiska elkunder.

I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 21 s. 47) slår regeringen fast att en väl fungerande nordisk elmarknad ger Norden konkurrensfördelar och skapar bättre förutsättningar för energitillförsel, miljö och tillväxt. Inom Norden etableras för närvarande fem prioriterade överföringsförbindelser som avsevärt kommer att stärka överföringskapaciteten. På detta sätt förbättras förutsättningarna för ett effektivt utnyttjande av gemensamma produktionsresurser i Norden, vilket stimulerar till en ökad konkurrens. Den planerade utbyggnaden av vindkraftsparker kräver också förstärkningar i stamnätet. Konkurrensen och effektiviteten på den nordiska elmarknaden bör fortsatt utvecklas.

Regeringen konstaterar vidare att den nordiska marknaden länge har varit en föregångare i arbetet med att skapa en integrerad europeisk elmarknad. Sverige är pådrivande för att vidareutveckla elmarknaden inom EU i syfte att skapa en effektiv integrerad marknad.

Enligt sitt regleringsbrev för 2010 ska Energimarknadsinspektionen gemensamt med övriga nordiska tillsynsmyndigheter fortsätta arbetet med att identifiera eventuella behov av förändringar i lagstiftningen, bedömningskriterierna och myndigheternas befogenheter för att stärka det nordiska perspektivet vid hanteringen av tillstånd för investeringar av nordiskt intresse i elnät. Uppdraget ska redovisas inom kort.

Tillsammans med övriga nordiska tillsynsmyndigheter ska myndigheten även föreslå en detaljerad genomförandeplan för de åtgärder som behöver vidtas för att nå målsättningen om en gemensam nordisk slutkundsmarknad till 2015. I uppdraget ingår att konkretisera vilka lag- och regelmässiga, tekniska och andra ändringar som är nödvändiga. Detta bör ske i samarbete med berörda aktörer. Uppdraget har sin bakgrund i den kommuniké om fortsatt utveckling av en gränslös nordisk elmarknad som de nordiska energiministrarna antog i oktober 2009. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

Förhandsprövning av nättariffer

Våren 2009 antog riksdagen regeringens förslag om förhandsprövning av nättariffer (prop. 2008/09:141, bet. 2008/09:NU21). Beslutet innebär att förhandsprövning av elnätstariffer kommer att införas i Sverige fr.o.m. 2012. Energimarknadsinspektionen anser att en förhandsprövning skapar mer förutsägbarhet om nättariffernas totala storlek bland både kunder och företag. Nätföretagen kommer att veta hur stora intäkter de kan ta ut från kunderna i form av nättariffer under den kommande tillsynsperioden, och kundintresset främjas genom regleringens förmåga att ställa krav på nätföretagen att blir mer effektiva och genom att motverka att företagen utnyttjar sin monopolställning.

Månadsvis avläsning av elmätare

I december 2006 beslutade regeringen om en ändring i förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el med innebörden att månadsvis mätning, avläsning och rapportering av el gäller för alla kunder fr.o.m. den 1 juli 2009. Motioner om mätning och debitering av el behandlas längre fram i detta betänkande.

Översyn av prisområden

Den nordiska marknaden är indelad i s.k. elspotområden. Vid överföringsbegränsningar i stamnätet mellan två områden blir priserna olika i dessa områden. På så sätt hanteras överföringsbegränsningen med olika priser på marknaden. Under hösten 2009 enades de nordiska energiministrarna om att inleda en översyn av områdesindelningen i Norden. Som en följd av denna överenskommelse har Affärsverket svenska kraftnät fått i uppdrag att inleda processen med att dela in Sverige i ytterligare s.k. anmälningsområden. Svenska kraftnät har sedermera redovisat uppdraget i en rapport där det framgår att den svenska elmarknaden under 2011 kommer att delas upp i fyra anmälningsområden (prisområden) till den nordiska elbörsen Nord Pool.

Utredning om genomförandet av tredje inretnadspaketet

I april 2009 nåddes en slutlig överenskommelse om det s.k. tredje inretnadspaketet inom EU. Regeringen har tillsatt en särskild utredare (Håkan Nyberg) som ska föreslå de anpassningar i svensk lagstiftning och svenska regelverk som blir nödvändiga till följd av överenskommelsen. Utredningsuppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

Avgränsning av elnätverksamhet

Den 1 januari 2010 trädde nya regler i kraft om åtskillnad av elnätverksamhet (prop. 2008/09:216, bet. 2009/10:NU7). De nya bestämmelserna i ellagen syftar till att tillgodose kraven i elmarknadsdirektivet och innebär att det införs tydligare krav på åtskillnad mellan företag som bedriver nätverksamhet och företag som bedriver elproduktion eller handel med el inom samma koncern.

Effektreservfrågan

Efter samråd med Svenska kraftnät och Konkurrensverket föreslog Energi marknadsinspektionen i december 2008 en långsiktig lösning av effektfrågan. Förslaget innebär en successiv övergång till en marknadslösning under perioden 2011–2020. Rapporten har remissbehandlats. Enligt regeringens propositionsförteckning är en proposition i frågan att vänta senare under våren 2010.

Utökad överföringskapacitet

Svenska kraftnät ska vidta nödvändiga åtgärder i sin verksamhet så att möjligheterna att bygga ut förnybar elproduktion kan tas till vara. I juni 2008 redovisade Svenska kraftnät rapporten Storskalig utbyggnad av vindkraft – Konsekvenser för stamnätet och behovet av reglerkraft. I rapporten konstateras bl.a. att den pågående vindkraftsutbyggnaden kommer att medföra behov av systemförstärkningar i överföringsnätet.

Regeringen gav därefter Svenska kraftnät i uppdrag att lämna förslag till utformning av ett förändrat regelverk om ansvar för elnätförstärkningar av nationell betydelse och nätanslutning av stora elproduktionsanläggningar i syfte att minska tröskeeffekterna för utbyggnaden av förnybar elproduktion. Uppdraget redovisades i april 2009 i rapporten Tröskeeffekter och förnybar energi. Svenska kraftnät har senare på uppdrag av regeringen lämnat underlag till nödvändiga författningsändringar för att kunna genomföra förslaget. Affärsverkets underlag har varit på remiss under hösten 2009 och bereds tillsammans med remissvaren för närvarande inom Regeringskansliet.

Samägandet av kärnkraften

I början av 2008 utsåg regeringen två förhandlare (f.d. generaldirektören vid Svenska kraftnät Jan Magnusson och departementsrådet Eva Agevik) med uppdrag att undersöka lösningar som minimerar riskerna för konkurrensbegränsningar på grund av samägandet inom kärnkraftsindustrin. Regeringen har senare i två omgångar förlängt förhandlarnas mandat till den 12 mars 2010. Näringsdepartementet har för avsikt att därefter analysera förhandlarnas rapport och ta ställning till det fortsatta tillvägagångssättet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står bakom målet för den svenska elmarknadspolitiken om att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Detta innebär en strävan mot en väl fungerande marknad med ett effektivt utnyttjande av resurser och en effektiv prisbildning. Målet omfattar även en vidareutveckling av den gemensamma elmarknaden i Norden inklusive en fortsatt satsning på harmonisering av regler och ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna. Utvecklingen av elmarknaderna i Sveriges grannländer samt förstärkningar av överföringskapaciteten ökar också förutsättningarna för en utökad handel med råkraft mellan Norden och kontinenten.

Det är samtidigt angeläget att regelverket kring elmarknaden kontinuerligt granskas och vidareutvecklas för att skapa en effektivare marknad. Elmarknadsinspektionen och Konkurrensverket är i det avseendet centrala aktörer. En effektiv tillsyn av den icke konkurrensutsatta delen av elmarknaden, dvs. nätverksamheten, är en viktig uppgift för Energimarknadsinspektionen. Det är enligt utskottets uppfattning vidare viktigt att det regelverk som omgärdar elmarknaden är tydligt, stabilt och långsiktigt till gagn för investeringar, produktion och distribution.

Flera förslag som syftar till att förbättra förhållandena på elmarknaden har också lagts fram av regeringen och beslutats av riksdagen. Bland annat gäller detta beslut som syftar till att underlätta utbyggnaden av vindkraften. Riksdagen har även fattat beslut om förhandsprövning av elnätstariffer liksom om en tydligare avgränsning av elnätverksamhet. I den nu aktuella propositionen föreslås lättnader för mindre elproducenter. Vidare har förhandlare tillsatts med uppdrag att se över samägandet av kärnkraftsreaktorer i Sverige i syfte att försöka finna lösningar för att helt eller delvis lösa upp detta. Utöver detta pågår det för närvarande en utredning av vilka anpassningar av svensk lagstiftning och svenska regelverk som blir nödvändiga till följd av överenskommelsen inom EU om det s.k. tredje inre marknads paketet.

Sammantaget är det utskottets uppfattning att regeringen visar förståelse för värdet av att elmarknaden fungerar väl. Utskottet står också bakom ambitionerna att skapa en gemensam nordisk slutkundsmarknad samt att på sikt integrera den nordiska råkraftsmarknaden med Kontinentaleuropas. Några tillkännagivanden från riksdagen i linje med vad som efterfrågas i avsnittet berörda motioner är mot denna bakgrund inte nödvändiga. Samtliga motioner avstyrks i berörda delar.

Mätning och debitering av el

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning bl.a. till nyligen initierat utredningsarbete avslår riksdagen motioner som gäller mätning och debitering av el.

Jämför reservationerna 3 (v, mp) och 4 (s).

Motionerna

Ellagstiftningen bör ses över i syfte att uppmuntra tillkomsten av små elproduktionsanläggningar, sägs det i motion 2009/10:N271 (s). Kravet på timvis mätning av inmatad el har i praktiken satt stopp för de minsta anläggningarna, då mätningen har kostat mycket mer än vad de har producerat el för. I Tyskland och Spanien kan varje medborgare bli elproducent, och nätbolagen är tvingade att ta emot deras elektricitet och betala fasta priser för den. I Tyskland har man därmed fått en ny framgångsrik industrisektor med produktion av vindkrafts- och solcellsanläggningar.

I motion 2009/10:N397 (s) framhålls rätten till nettomätning och netto-debitering som viktiga åtgärder för att förenkla för småskalig energiproduktion. Kombinerat med ett undantag från timvis mätning för små elproducenter skulle en "nettomodell" innebära förenklingar och besparingar för de minsta produktionsanläggningarna, inte minst för produktion baserad på sol och vind. Motionären anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som har denna inriktning.

I dag har elnätbolagen monopol på att mäta förbrukningen av el, slås det fast i motion 2009/10:N205 (m). Nätbolagen saknar dock intresse av att bryta monopolen, och nätavgifterna har regelbundet höjts mer än andra index. Motionären anser att Sverige måste se över ellagen som styr elnätmarknaden och elmätarmonopolet och som bidrar till bristande konkurrens och valfrihet.

Kostnaden för hanteringen av timvärden för inmatad el är ett avgörande hinder för investeringar i små anläggningar för elproduktion, sägs det i Vänsterpartiets kommittémotion 2009/10:N8. Med dagens lagstiftning är anläggningarna dock inte berättigade till elcertifikat om de inte har timvis mätning. Motionärerna refererar Nätanslutningsutredningens uppfattning att undantag från timvis mätning bör införas skyndsamt och prioriterat. De

förvånas över att regeringen inte delar utredarens uppfattning att hanteringen av timvärden är ett avgörande hinder för investeringar i små anläggningar och att man i länder som Tyskland, Spanien och Portugal klarar att administrera mindre anläggningar utan timmätning. Motionärerna anser att Sverige kan bidra till att ta fram system och teknik på energiområdet som kan bli mycket värdefulla i framtiden och föreslår att lagen ändras så att nettodebitering införs för dem som inte själva begär det.

I Miljöpartiets kommittémotion 2009/10:N9 konstateras inledningsvis att småskalig produktion av el har stor potential i Sverige. Det snabbaste och mest effektiva sättet att öka intresset för egenproducerad el är, enligt motionärerna, att ge alla mindre elleverantörer rätt till nettomätning. Nettomätning innebär att den småskaliga elproducenten får kvitta den överskottsel som levereras ut på elnätet vid hög elproduktion mot den el som köps in när den egna produktionen är låg. Det borde vara en självklarhet att lagstiftningen ger alla mindre elproducenter rätt till nettomätning oavsett vilken nätoperatör man råkar vara ansluten till. Också i denna motion hänvisas till Nätanslutningsutredningens förslag att den småskaliga elproducentens produktion och konsumtion ska kvittas månadsvis. Det innebär att de timmar under en månad man levererar el till nätet jämnas ut mot de timmar man tar ut el från elnätet. I huvuddelen av elproduktionsanläggningarna kommer det vid goda produktionsförhållanden att bli en överskottsproduktion per timme vid vissa tillfällen, men sett över en hel månad blir resultatet en nettokonsumtion. I motsats till regeringen anser motionärerna att tiden för kvittning av konsumtion och produktion ska förlängas till att gälla kvartalsvis. På så sätt ges ännu bättre förutsättningar för enskilda producenter att vara nettokonsumenter under kvartalet.

Vidare anser motionärerna att det ska införas ett fastprissystem för att få verkligt genomslag för småskalig förnybar elproduktion. Ett sådant system innebär att leverantören får en fast ersättning för den förnybara el som levereras från små vindkrafts- och solcellsanläggningar, som är högre än för den vanliga elproduktionen. I de länder som har lyckats allra bäst med att tillföra småskalig förnybar el till nätet, bl.a. Tyskland och Spanien, finns sådana fastprissystem.

I motion 2009/10:N269 (fp) begärs ett tillkännagivande om att verka för en övergång till timvis elmätning och mervärdestjänster för samtliga elkunder. Motionären konstaterar att 90 % av elmätarna redan är förberedda för timavläsning. Steget till smartare elmätning är, enligt dem, därför inte särskilt stort samtidigt som nyttan för samhälle, elkunder, eldistributörer och miljö kommer att vara mycket stora. Med timprissättning ges incitament för användning av el under de tider då det finns god tillgång på el och då till lägre pris. Mer vindkraft i elnätet, utvecklingen av s.k. plug-in-hybridbilar samt stark utveckling av teknisk kommunikation är exempel på faktorer som vid realtidsprissättning av el underlättar en ökad energieffek-

tivisering som blir lönsam för både kund och elleverantör. Problem med obalans i elnätet kan också lösas genom timvis elmätning och därtill knutna mervärdestjänster som exempelvis laststyrning och tidstariffer.

Avregleringen av elmarknaden är inte fullt genomförd, och systemen för korttidsmätning av elanvändningen är inte utvecklade, konstateras det i Miljöpartiets kommittémotion 2009/10:N338. Med elmätare som registrerar elanvändningen varje timme, i kombination med differentierade elpriser, får elkunderna mycket större möjlighet och motiv att styra sin elanvändning bort från de effekttoppar då elen är som dyrast att producera. Det gör att energisystemet avlastas och utnyttjas effektivare.

Den fasta delen av nätavgiften som konsumenterna i praktiken inte kan påverka genom att minska sin elanvändning utgör mellan 10 och 30 % av hushållens elkostnad, hävdas det i motionen. Nätavgiften försvagar därför prisincitamentet för energieffektivisering i hushållen. För att få en bättre styrning bör distributionskostnaderna, enligt motionärerna, i stället bakas in i det elpris elföretagen tar ut av sina kunder. Med ett rakt elpris utan fasta kostnader blir åtgärder för energieffektivisering i hushållen mer lönsamma. Lägre elanvändning minskar också behovet av utbyggd distributionskapacitet, vilket sänker distributionskostnaderna till gagn även för samhällsekonomin.

Vissa kompletterande uppgifter

Månadsvis och timvis mätning av el

Ellagens bestämmelser om eldistribution har redovisats översiktligt i inledningen av detta betänkande. Vidare har det tidigare nämnts att månadsvis avläsning av elmätare tillämpas sedan den 1 juli 2009. För kunderna innebär mätreformen att deras fakturor kan baseras på faktisk förbrukning. Detta kommer, enligt Energimarknadsinspektionen, att öka kundens insikt om sin förbrukning och i förlängningen bidra till en ökad förståelse och ett stärkt förtroende för elmarknaden. Samtidigt kommer reformen att göra det möjligt för elhandlarna att utveckla nya produkter och därigenom hitta nya sätt att konkurrera på marknaden.

Våren 2008 tog näringsutskottet ställning till motioner om timvis mätning hos elkunder (bet. 2007/08:NU12). I sitt ställningstagande vidhöll utskottet sin tidigare framförda uppfattning att inriktningen på längre sikt bör vara att alla kunder ska ha mätsystem som klarar timvis mätning, avbrottsregistrering, effektstyrning m.m.

Åtgärder för ökad förbrukningsflexibilitet

I november 2008 presenterade Energimarknadsinspektionen en rapport om åtgärder för att öka förbrukningsflexibiliteten på elmarknaden. Det konstaterades att de svenska elkunderna reagerar relativt marginellt på elprisförändringar, dvs. att den kortsiktiga (tim- och dygnsvisa) priskänsligheten på

el är låg. En ökad priskänslighet skulle enligt myndigheten inte bara förbättra elmarknadens funktion, utan även öka elkundernas välfärd. En ökad förbrukningsflexibilitet skulle bidra till att

- stabilisera priset på råkraft
- minska producenternas potentiella marknadsmakt
- möjliggöra att effektbristsituationer kan undvikas
- ersätta topplastkapacitet, vilket i förlängningen kan innebära minskad miljöpåverkan.

Energimarknadsinspektionen gjorde bedömningen att det finns en stor potentiell förbrukningsflexibilitet både inom industrin och hos hushållen. För små kunder (under 63 ampere) är timmätning av elförbrukningen en förutsättning för att förverkliga potentialen. Månadsvis avlästa mätvärden är, enligt myndigheten, inte tillräckligt för att skapa möjligheter för ökad förbrukningsflexibilitet. Flertalet av de redan installerade mätarna klarar dock sannolikt att samla in mätvärden oftare än en gång per månad.

Enligt Energimarknadsinspektionen bör potentialen i befintliga elmätare analyseras vidare. Inspektionen såg dock inte någon principiell anledning till att vänta med att ändra reglerna så att timmätning och förbrukningsflexibilitet möjliggörs. Myndigheten pekade på att den möjlighet som uppstår genom den tekniska utvecklingen bör utnyttjas för att skapa förutsättningar för ökad förbrukningsflexibilitet hos hushållskunder och andra små kunder utan att lagkrav på timmätning införs. Energimarknadsinspektionen framhöll dock att ett antal komplicerade överväganden avseende bl.a. kostnader, mätvärdeshantering och ändringar i regelverk måste göras innan förslaget kan bli verklighet.

Även Konkurrensverket har i rapporten Åtgärder för bättre konkurrens – förslag (Konkurrensverkets rapportserie 2009:4) förordat en snar övergång till timmätning för små elkunder. I samma rapport föreslår verket också att det bör initieras en utredning om hur en konkurrensutsättning av marknaden för mätning av el kan genomföras. Konkurrensverket anser att det främsta skälet till en marknadsöppning är att effektivisera marknaderna för mätare och mätartjänster och att säkerställa en god produkt- och marknadsutveckling, bl.a. för att främja utvecklingen av nya elavtal och därmed bidra till en ökad kundnöjdhet.

Frågor om elmätning

I april 2009 besvarade näringsminister Maud Olofsson en fråga (fr. 2008/09: 845) från Aleksander Gabelic (s) om huruvida regeringen avser att verka för en för hushållen tydligare elmätning i syfte att spara energi.

I sitt svar framhöll näringsministern att månadsvis avläsning är ett bra första steg för att effektivisera energianvändningen, eftersom det underlättar kundernas aktiva val och skapar dynamik på elmarknaden. Nästa steg är att åstadkomma en ännu tätare återkoppling av elförbrukningen. Tätare

mätning är ett steg på vägen mot effektivare energianvändning, men det är inte hela lösningen. Nyttan måste vägas mot merkostnaden. Ett mer energi-effektivt beteende måste, enligt statsrådet, också komma till stånd.

EU anger i sitt tredje lagförslag för den inre marknaden för el en tydlig målsättning om kontinuerlig mätning, vilket kommer att leda till skärpta krav om mätning också i Sverige.

Näringsministern underströk även att det inte finns något som hindrar att flera aktörer tillhandahåller elmätare i Sverige. Det står nätägare fritt att välja både mätarteknik och leverantör av mätare så länge de lagstiftade kraven på mätning uppfylls. Vidare är det möjligt för den elanvändare som så önskar att begära att hans eller hennes elförbrukning ska mätas kontinuerligt.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet har företrädare för departementet haft möten med berörda aktörer om de frågeställningar som berörs i frågesvaret ovan. Med anledning, av bl.a. dessa möten pågår det för närvarande en diskussion inom departementet om hur frågor som rör smarta mätare och intelligenta nät ska utredas vidare.

Uppdrag om nettodebitering och timmätning

I regleringsbrevet för 2010 gav regeringen Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda vilka för- och nackdelar ett införande av en reglering om nettodebitering skulle innebära och vilka effekter en sådan reglering skulle få för skyldigheten att betala energiskatt på el samt andra eventuella konsekvenser. I uppdraget ingår att göra en bedömning av om det är lämpligt att införa en reglering om nettodebitering. Uppdraget ska genomföras i samråd med Svenska kraftnät och redovisas senast den 1 november 2010.

Myndigheten ska också analysera vilka ekonomiska och legala konsekvenser en övergång till timmätning skulle innebära för elanvändare med ett säkringsabonnemang på högst 63 ampere, dvs. sådana som i dag mäts månadsvis. I uppdraget ingår även att utreda om det ska vara möjligt för ett elnätsföretag att hantera samtliga sina kunder som timkunder i schablonavräkningen enligt nuvarande regelverk. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2010.

Beträffande ett fastprissystem för förnybar elproduktion och utveckling av elcertifikatsystemet

I motion 2009/10:N9 (mp) efterfrågas ett lagförslag om ett fastprissystem för småskalig förnybar elproduktion. Redan i anslutning till införandet av nuvarande elcertifikatsystem diskuterades olika modeller för att öka produktionen av förnybar el. Beträffande ett fastprissystem sade den dåvarande regeringen följande (prop. 2002/03:40 s. 37):

Ett fastprissystem innebär att staten bestämmer ett fast pris på förnybar el. Därutöver krävs att någon kategori av marknadsaktörer åläggs att köpa den på detta sätt producerade kraften. I det senare avseendet skiljer sig fastprissystemet således inte från det nu föreslagna systemet,

konstaterar regeringen. Nackdelen med ett fastprissystem är i första hand att det inte skapar ett tydligt incitament till kostnadsminskningar hos producenterna. Därmed riskerar det att hämma teknikutveckling som pressar produktionskostnaderna, och det leder allmänt sett till lägre kostnadseffektivitet och sämre konkurrens. Ett fastprissystem skulle också vara negativt för producenternas möjlighet att nå det långsiktiga målet, att producera el på samma kommersiella villkor som annan elproduktion, anser regeringen.

I Energinätsutredningens betänkande Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion (SOU 2008:13) redovisas olika sätt att stimulera framväxten av sådan elproduktion i några olika länder. Det framgår bl.a. att stödsystemen i Tyskland, Spanien och Portugal är baserade på s.k. feed-in-tariffer (garantipriser), vilka definieras för olika sorters förnybar energi. Detta skiljer sig från det svenska elcertifikatssystemet som har ett enda pris för alla förnybara energikällor.

Enligt utredningen är det viktigaste med systemen som bygger på feed-in-tariffer att de säkerställer en viss inkomst under en bestämd tidsperiod. Elcertifikatssystemet är i det avseendet ett mer osäkert ekonomiskt stöd, eftersom priset kan variera kraftigt över tiden.

I regeringens energipolitiska proposition från våren 2009 (prop. 2008/09:163) slogs det fast att elcertifikatssystemet är ett effektivt och kraftfullt styrmedel för att öka den förnybara elproduktionen. Erfarenheterna från systemet är goda. Regeringen anser att systemet ska vidareutvecklas. Ett nytt mål för ökningen av den förnybara elproduktionen bör sättas upp i nivå med 25 TWh till 2020 jämfört med läget 2002.

Energimyndigheten fick i juli 2009 i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter analysera och utforma hur ambitionshöjningen ska genomföras. I uppdraget ingår bl.a. att överväga om det finns skäl att på nytt införa ett sätt att garantera investerare intäkter om priset på elcertifikat skulle sjunka kraftigt. När elcertifikatssystemet infördes fanns ett särskilt tidsbegränsat skydd för certifikatberättigade elproducenter. De hade möjlighet att lösa in de elcertifikat som de tilldelats under det föregående kalenderåret till ett fast pris.

I januari 2010 delredovisade Energimyndigheten uppdraget i rapporten Konsekvenser för elkunden av en höjd ambitionsnivå i elcertifikatssystemet (ER 2009:35). I rapporten gör myndigheten bedömningen att en övergång till ett certifikatssystem med tak- och golvpris skulle störa elmarknaden och bilden av en långsiktig och stabil energipolitik.

Enligt myndigheten riskerar ett system med tak- och golvpriser att bli en hybrid mellan ett marknadsbaserat system och ett feed-in-system. Vidare ansåg myndigheten att det inte behövs ett skydd mot låga priser, då nuvarande möjlighet att spara certifikat bedöms vara tillräcklig. Ambitionshöjningen i systemet gör, enligt myndigheten, dessutom att behovet av ett prisgolv minskar ytterligare.

Till den 15 maj 2010 ska Energimyndigheten redovisa alternativ till tak- och golvpris samt sin syn på att eventuellt fördela kostnaden på ett större antal elkunder. Myndigheten kommer även att behandla frågan om en eventuell utveckling av ett gemensamt svensk-norskt elcertifikatssystem.

Enligt regeringens propositionsförteckning kommer en proposition om vidareutvecklingen av elcertifikatssystemet att överlämnas till riksdagen senare under våren 2010.

Utskottets ställningstagande

En väl fungerande elmarknad förutsätter välinformerade kunder som har möjlighet att reagera på marknadens prissignaler. Det ökar inte bara marknadens effektivitet utan kan även bidra till att skapa förbrukningsmönster som underlättar hanteringen av den för elmarknaden centrala frågan om effektbalansen. Mot denna bakgrund vidhåller utskottet sin tidigare framförda uppfattning att inriktningen på längre sikt bör vara att alla elkunder ska ha mätsystem som klarar timvis mätning, avbrottsregistrering, effektstyrning m.m. Att därigenom underlätta för ökad förbrukningsflexibilitet överensstämmer också med regeringens, Konkurrensverkets och Energimarknadsinspektionens uppfattning i frågan.

Den samsyn som tycks råda om värdet av ökad förbrukningsflexibilitet har hörtsammats av regeringen genom det uppdrag som den nyligen har givit Energimarknadsinspektionen om att analysera konsekvenserna av en övergång till timmätning för elanvändare vars förbrukning i dag mäts månadsvis. Mot denna bakgrund är ett uttalande från riksdagen om timvis mätning av elanvändning inte nödvändigt.

Flera motioner i detta avsnitt berör frågan om s.k. nettomätning av mindre elproducenters produktion. I linje med ambitionen att underlätta för småskalig elproduktion ser utskottet ett värde i att denna fråga ges ytterligare belysning och välkomnar därför regeringens nyligen avgivna uppdrag till Energimarknadsinspektionen att utreda för- och nackdelar med ett införande av en reglering om nettodebitering. Inte heller beträffande denna fråga finns det således skäl för riksdagen att bifalla motionsyrkandena.

När det gäller frågan om undantag från bestämmelsen om timvis mätning av inmatad el hänvisar utskottet till regeringens uppfattning i propositionen att hanteringen av timvärden inte utgör ett avgörande hinder för investeringar i små anläggningar. Den eftersträlvade ökade flexibiliteten i elanvändningen kommer dessutom sannolikt att kräva mätning med kortare intervaller. Mot den bakgrunden är det mindre lämpligt att införa månadsvis mätning för vissa produktionsanläggningars inmatning av el så som föreslås i motionerna 2009/10:N397 (s) och 2009/10:N8 (v).

Avslutningsvis vill utskottet framhålla elcertifikatssystemets viktiga roll för tillkomsten av förnybar elproduktion. Förslag som innebär en utveckling av detta system väntas senare under innevarande år liksom ytterligare underlag om olika alternativ till ”golvpriser” på elcertifikat. Innan dessa

förslag och underlag har presenterats saknas det, enligt utskottets uppfattning, anledning för riksdagen att uttala sig om ett fastprissystem i linje med vad som anförs i motion 2009/10:N9 (mp). Utskottet noterar dock att Energimyndigheten inte anser att det finns skäl att införa ett system med skydd mot låga priser på elcertifikat.

Sammantaget innebär detta att utskottet avstyrker samtliga i avsnittet aktuella motioner i berörda delar.

Vissa övriga elmarknadsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en förbättrad elöverföringsförbindelse mellan Gotland och fastlandet samt om förändringar av reglerna om avbrottsersättning. I det första fallet hänvisar utskottet till att planering för efterfrågad förstärkning redan har inletts. När det gäller avbrottsersättning anser utskottet att utfallet av regeringens pågående uppföljning av aktuella bestämmelser bör avvaktas.

Motionerna

På Gotland finns det goda expansionsmöjligheter när det gäller etablering av nya vindkraftverk, sägs det i motion 2009/10:N396 (s). För att klara detta behövs det dock en ny tredje kraftkabel mellan Gotland och fastlandet.

Rätten till ersättning vid elavbrott tillfaller dem som enligt ellagen är att betrakta som elanvändare samt är direkt anslutna till ett elnät, konstateras det i motion 2009/10:N464 (m). Ersättningsbeloppets storlek står i direkt proportion till avbrottsperiodens längd. Ibland kan ersättningen emellertid helt sakna proportion mot den skada den drabbade elkonsumenten har upplevt. Motionären anser det vara orimligt att hela kundkollektivet ska betala avbrottsersättning till marginella elanvändare (för el till fritidshus, dansbänor etc.) när avbrottet egentligen inte påverkar konsumenten i negativ bemärkelse.

Mindre nätföretag med stora andelar landsbygds kunder drabbas av avsevärda ersättningsutbetalningar i relation till bolagens intäkter. De nuvarande bestämmelserna utgör ett hot mot de många mindre elbolagen och mot konkurrensen på elmarknaden. Ett långsiktigt missgynnande av mindre bolag med många landsbygds kunder kan innebära att antalet sådana bolag minskar. Motionären anser att lagstiftningen måste omarbetas så att inte orättvisa effekter uppstår för vissa abonnenter.

Vissa kompletterande uppgifter

Ny elkabel till Gotland

I dagsläget förbinder två likströmslänkar Gotland med fastlandet. Vattenfall Eldistribution AB äger båda dessa. En väntad stor utbyggnad av ny vindkraftsproduktion på Gotland kommer att leda till ett betydande energiöverskott på ön. Därför krävs både utökad överföringskapacitet till fastlandet och omfattande nätförstärkningar på Gotland.

Med anledning av vad som sägs i motion 2009/10:N396 (s) om behovet av en ny elkabel till Gotland kan det nämnas att styrelsen för Svenska kraftnät i augusti 2009 beslutade att godkänna planering för en ny stamnätsförbindelse mellan Gotland och fastlandet inom en bedömd investeringsram om ca 3,1 miljarder kronor (löpande penningvärde).

För närvarande genomför Svenska kraftnät en teknisk förstudie i samarbete med Gotlands Energi AB och Vattenfall Eldistribution AB. Därefter kommer erforderliga miljökonsekvensbeskrivningar, markförvärv och bottenundersökningar att genomföras och koncessionsansökan att inlämnas. I den mycket preliminära tidsplanen bedöms den nya ledningen kunna tas i drift tidigast 2015.

Leveranssäkerhet och avbrottsersättning

Från och med den 1 januari 2006 finns efter beslut av riksdagen (prop. 2005/06:27, bet. 2005/06:NU6) en skyldighet för nätföretag att betala ersättning till elanvändare vid långvariga oplanerade elavbrott som inte har orsakats av händelse av exceptionell karaktär. Vidare gäller fr.o.m. den 1 januari 2011 ett lagstadgat s.k. funktionskrav med innebörden att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga 24 timmar.

Våren 2008 behandlade utskottet en motion som i stort sett överensstämmer med den nu aktuella motionen 2009/10:N464 (m) (bet. 2007/08:NU12). Motsvarande motion behandlades också förenklad våren 2009 (bet. 2008/09:NU26). I sitt ställningstagande våren 2008 erinrade utskottet om bestämmelsen i ellagen (10 kap. 13 §) som gör det möjligt att jämka avbrottsersättningen om den är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos den som är ersättningskyldig. Det var utskottets uppfattning att motionen kunde avslås med hänvisning till denna bestämmelse. Utskottet ansåg inte heller att en motion om behovet av att följa upp vidtagna åtgärder på området borde föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Vidare förutsatte utskottet att regeringen följer utvecklingen och vidtar nödvändiga åtgärder om behov uppstår. Riksdagen ställde sig bakom utskottets uppfattning.

Riksdagsfråga om avbrottsersättning

I december 2009 besvarade näringsminister Maud Olofsson en fråga (fr. 2009/10:333) från Otto von Arnold (kd) om vilka åtgärder hon är beredd att vidta för att en översyn av avbrottsersättning för elnät ska komma till

stånd. Frågan hade en liknande utgångspunkt som den här aktuella motionen 2009/10:N464 (m), dvs. att ellagens bestämmelser om avbrottsersättning inte tar hänsyn till vilken typ av kund som har drabbats av avbrottet.

I sitt svar konstaterade näringsministern att regeringen i propositionen Förhandsprövning av nättariffer (prop. 2008/09:141) hade uttalat avsikten att följa upp den nuvarande regleringen om avbrottsersättning och, om det finns anledning, utreda om reglerna om avbrottsersättning ska förändras. Således följer regeringen för närvarande upp frågan om hur bestämmelserna om avbrottsersättning fungerar i praktiken. Denna uppföljning kan eventuellt leda till att regeringen låter utreda behovet av förändringar av nämnda bestämmelser.

Utskottets ställningstagande

Tillräcklig överföringskapacitet är en nödvändig förutsättning för att den kraftiga utbyggnad av vindkraften som pågår i Sverige ska kunna tas till vara. Gotland är ett av de områden där vindkraftsutbyggnaden är betydande och där den väntas bli än mer omfattande. Det förslag om förstärkning av elnätet mellan fastlandet och Gotland som efterfrågas i motion 2009/10:N396 (s) kan anses vara tillgodosett i och med att planering för en sådan förstärkning har initierats av Svenska kraftnät. Motionen kan därför avstyrkas.

Beträffande bestämmelserna kring avbrottsersättning i ellagen noterar utskottet att regeringen tidigare har uttalat avsikten att följa upp den nuvarande regleringen om avbrottsersättning och att sådan uppföljning nu har inletts. Ett uttalande från riksdagen i linje med vad som efterfrågas i motion 2009/10:N464 (m) kan därmed undvaras. Motionen avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Lättnader för vissa mindre elproducenter och nätföretag, punkt 1 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:51, bifaller delvis motion 2009/10:N9 yrkande 3 och avslår motionerna 2009/10:N261, 2009/10:N264 och 2009/10:N304.

Ställningstagande

Åtgärder i syfte att underlätta för förnybar elproduktion är ofta vällovliga. Utbyggnaden av sådan elproduktion gagnas dock knappast av mindre väl genomtänkta förslag med denna inriktning. Regeringens förslag om att slopa nätavgiften för mindre elproducenters inmatning av el kan vid första anblicken verka lockande, men betänkligheter inträder om man granskar förslaget mer noggrant.

I likhet med vad som anförs i motion 2009/10:N9 (mp) vänder jag mig emot det faktum att förslaget endast omfattar nettoanvändare på årsbasis och att mindre elproducenter som inte är nettoanvändare tvingas betala en hög nätavgift i efterhand. Detta innebär att småskaliga elproducenter straffas om deras anläggningar skulle producera mer än hushållet konsumerar. Då det ofta kan vara svårt för en mindre elproducent att anpassa sin produktion så att den inte blir högre än den egna konsumtionen, kan bestämmelsens utformning leda till att små elproducenter tvingas stänga av sitt vindkraftverk eller sin solcellsanläggning under delar av året. Alternativt kan han eller hon i slutet av året tvingas ”elda för kråkorna” för att säkerställa att nettoanvändningskravet uppfylls. Ett system med effekter av detta slag kan inte anses vara rimligt.

En alternativ modell som jag förordar är att mindre elleverantörer ges rätt att leverera el till nätet utöver den egna konsumtionen upp till en viss nivå utan att riskera att behöva betala nätavgift i efterhand. Regeringen

bör återkomma till riksdagen med ett förslag med denna innebörd. I avvaktan på detta förslag ställer jag mig bakom förslagen till regelförenklingar i propositionen.

2. Elmarknadens funktion och utveckling, punkt 2 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:N473 yrkande 5 och avslår motionerna 2009/10:N213, 2009/10:N305 och 2009/10:N448.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning bör den svenska elmarknadspolitiken inriktas på att trygga den svenska tillgången till el och på att upprätthålla effekten i energisystemet samtidigt som energisystemet ställs om till att bli långsiktigt hållbart. För att möjliggöra en fortsatt utbyggnad av förnybar elenergi i linje med vad vi förordar måste dock överföringskapaciteten stärkas. De investeringar som görs på detta område bör i första hand inriktas på att förbättra den nordiska elmarknadens funktion. Vi bejakar en ökad sammankoppling med energisystemet i de baltiska länderna. På sikt är en gemensam europeisk elmarknad att eftersträva. En sammanbindning av illa fungerande marknader skulle dock bara leda till höjda elpriser, vilket skulle missgynna svenska hushåll och företag.

Elmarknaden fungerar inte tillfredsställande och vi anser därför att det, i likhet med vad som anförs i Socialdemokraternas kommittémotion 2009/10:N473, behövs en rad åtgärder för att förbättra konkurrensen på området. Ett fåtal stora aktörer, som dessutom i flera fall samäger viktiga produktionsanläggningar, sätter alltför stor prägel på marknaden. Vi vill underlätta för nya aktörer att komma in på elmarknaden genom en effektiv och tydlig tillståndsprocess. Decentraliserat och småskaligt ägande av produktionsanläggningar i form av t.ex. ny integrerad mikroteknik för förnybar el i bostadsmiljö ska uppmuntras. Samägandet av kärnkraftverk bör begränsas, och konkurrensproblemen inom vattenkraften måste åtgärdas.

Det är enligt vår uppfattning också motiverat att genomföra en studie av förutsättningarna för att utveckla råkraftsmarknaden mot en marknad för s.k. baslast och en för s.k. toppkraft.

Övervakningen av elmarknaden måste skärpas, och elkonsumenterna måste få en starkare ställning. Möjligheten för elbolagen att teckna dyra tillsvidareavtal som är svåra för elkunderna att omförhandla eller gå ur bör ses över och om möjligt begränsas genom lagstiftning.

Sammantaget innebär det ovan anförda att vi tillstyrker motion 2009/10: N473 (s) i berörd del. Övriga i avsnittet aktuella motioner avstyrks.

3. Mätning och debitering av el, punkt 3 (v, mp)

av Kent Persson (v) och Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:N8, 2009/10: N9 yrkandena 1, 2 och 4 samt 2009/10:N338 yrkandena 5 och 6 samt avslår motionerna 2009/10:N205, 2009/10:N269, 2009/10:N271 och 2009/10:N397.

Ställningstagande

Den globala energiförsörjningen måste genomgå en omvälvande reformering med inriktning på hållbarhet baserad på förnybara energikällor. I Sverige får de små elproducenternas bidrag till detta inte försummas ytterligare. Genom att göra det enklare och mer lönsamt med småskalig elproduktion frigörs kapital och kreativitet hos ett stort antal hushåll, vilket i sin tur gör det möjligt att snabbt bygga ut förnybar elproduktion. Därigenom minskar beroendet av icke förnybar el samtidigt som de stora elbolagens dominerande ställning på elmarknaden försvagas. Egen produktion av el uppmärksammar även hushållen på vilka konsekvenser produktion och konsumtion av el får och uppmuntrar därmed också till hushållning med energi.

Sverige ligger dessvärre redan långt efter länder som Tyskland och Spanien där utbyggnaden av småskalig elproduktion har kommit betydligt längre. De småskaliga elproducenternas tillskott av energi och deras roll som ambassadörer för en inriktning mot förnybar energi såväl i Sverige som utomlands är faktorer som inte får underskattas. Sverige kan här bidra till att ta fram system och teknik på energiområdet som kan bli mycket värdefulla i framtiden.

Regeringen säger sig bedyra värdet av att underlätta för förnybar småskalig elproduktion. Mot den bakgrunden ser vi med förvåning på att regeringen så lättvindigt avfärdar Nätanslutningsutredningens förslag om undantag från kravet på timvis mätning för mindre elproducenters inmat-

ning. Utredaren anser att kostnaden för hanteringen av timvärden utgör ett avgörande hinder för att investeringar i små anläggningar ska komma till stånd över huvud taget.

Det snabbaste och mest effektiva sättet att öka intresset för egenproducerad el är att ge alla mindre elleverantörer rätt till nettomätning. Vi ser det därför som positivt att regeringen i någon utsträckning tycks ha lyssnat på de starka önskemål som har framförts av småskaliga elproducenter m.fl. om nödvändigheten i att närmare analysera denna fråga. För att tydligt markera att det är riksdagens uppfattning att nettomätning också ska införas som ett lagstadgat krav sedan de närmare detaljerna kring utformningen är klarlagda anser vi att yrkandena om nettomätning i motionerna 2009/10:N8 (v) och 2009/10:N9 (mp) ska tillstyrkas. Därigenom ges inte regeringen möjlighet att bara gömma undan frågan i en utredning. Det bör också tydligt framgå att dagens system där man som elkonsument är hänvisad till nätbolagens välvilja att erbjuda nettomätning inte är tillräckligt.

Vidare är det vår uppfattning att tiden för kvittning av konsumtion och produktion ska förlängas till att gälla kvartalsvis. På så sätt ges betydligt bättre förutsättningar för enskilda producenter att under kvartalet vara nettokonsumenter.

För att öka produktionen av småskalig förnybar el utöver vad som är möjligt med enbart nettomätning behövs också kompletterande styrmedel. Ett s.k. fastprissystem liknande de som framgångsrikt används i Tyskland och Spanien skulle onekligen stimulera den småskaliga elproduktionen ytterligare och dessutom bidra till uppbyggnaden av framgångsrik ny industri för produktion av vind- och solcellsanläggningar.

Med det anförda tillstyrks motionerna 2009/10:N8 (v) och 2009/10:N9 (mp) i berörda delar. Övriga motioner i avsnittet avstyrks.

4. Mätning och debitering av el, punkt 3 – motiveringen (s)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Renée Jeryd (s).

Ställningstagande

Vi är positiva till åtgärder som kan innebära ökad flexibilitet i förbrukningen av el och när det gäller möjligheterna för små elproducenter att sälja sin el. I avvaktan på utfallet av nyligen tillsatta utredningar på dessa områden – som kommer att avrapporteras under innevarande år – anser vi att riksdagen bör avslå de motioner som har väckts med anknytning till dessa frågor. Även när det gäller utvecklingen av elcertifikatssystemet bör aviserade förslag och pågående utredningsarbete avvaktas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:51 Enklare och tydligare regler för förnybar elproduktion, m.m.:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Följdmotionerna

2009/10:N8 av Kent Persson m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av reglerna så att nettodebitering införs för de små elanvändarna och elproducenterna enligt vad som sägs i motionen.

2009/10:N9 av Per Bolund m.fl. (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett lagförslag som ger alla mindre elleverantörer rätt till nettomätning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att nettomätningen ska regleras kvartalsvis.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag om att mindre elproducenter som levererar mer el än sin egen elkonsument ska tvingas betala nätavgift i efterhand.
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett lagförslag om ett system med fast pris på el levererad från små anläggningar för förnybar elproduktion.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:N205 av Katarina Brännström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att elmätarmonopolet måste brytas.

2009/10:N213 av Hans Backman m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nordisk harmonisering av regelverken kring bl.a. leverantörsbyten och mätning för att förbättra slutkundsmarknaden samt om en avreglering av marknaden för elmätare.

2009/10:N261 av Lars-Axel Nordell (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regelverket väsentligt bör förenklas för enskilda och lantbruk som vill bygga ut småskalig elproduktion i mindre vattendrag och övriga förnybara produktionsätt som är miljö- och klimatvänliga.

2009/10:N264 av Eva Johnsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt regelverk som förenklar för småskalig elproduktion inom denna mandatperiod.

2009/10:N269 av Lars Tysklind m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för en övergång till timvis elmätning och mervärdestjänster för samtliga elkunder.

2009/10:N271 av Louise Malmström och Jan Emanuel Johansson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över ellagstiftningen för att uppmuntra små anläggningar.

2009/10:N304 av Staffan Appelros (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nya regler för försäljning av el från mindre produktion.

2009/10:N305 av Staffan Appelros (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om marknadspriset på el.

2009/10:N338 av Per Bolund m.fl. (mp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att nätavgiften för eldistribution bör slopas och läggas in i det rörliga elpriset.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att timmätning av el bör införas i alla hushåll.

2009/10:N396 av Christer Engelhardt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vindkraft på Gotland och behovet av en tredje kraftkabel.

2009/10:N397 av Fredrik Olovsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förenklingar för nettomätning, nettodebitering och undantag från timvis mätning för små elproducenter.

2009/10:N448 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvärdering av konsekvenserna av elmarknadens avreglering.

2009/10:N464 av Gunnar Axén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en differentierad avbrottsersättning.

2009/10:N473 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om konkurrens på elmarknaderna.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i ellagen
(1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 3 kap. 9 c och 9 e §§, 4 kap. 10 § samt 12 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 3 kap. 18–22 §§, samt närmast före 3 kap. 18 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.9 c §¹

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område *skall* årligen upprätta

1. en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i elnätet, och

2. en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet *skall* förbättras.

Risk- och sårbarhetsanalysen och åtgärdsplanen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område *ska* årligen upprätta

1. en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i elnätet, och

2. en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet *ska* förbättras.

En redovisning baserad på risk- och sårbarhetsanalysen och åtgärdsplanen ska ges in till nätmyndigheten.

9 e §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. innehåll i och offentliggörande av analyser och åtgärdsplaner enligt 9 c §,

2. information till elanvändarna enligt 9 d §, och

3. skyldighet att rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. innehåll i *samt redovisning* och offentliggörande av analyser och åtgärdsplaner enligt 9 c §,

2. information till elanvändarna enligt 9 d §, och

3. skyldighet att rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2005:1110.

² Senaste lydelse 2005:1110.

Lättnader i kraven på nät-koncessionshavare i vissa fall**18 §**

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kraven i 9 c och 9 d §§ i fråga om ledningar som i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el.

19 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kraven i 17 § i fråga om nätkoncessionshavare vars ledningar i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el. En sådan föreskrift får dock inte avse nätföretag som avses i 1 b § första stycket.

20 §

Nätmyndigheten får i det enskilda fallet, på ansökan av innehavaren av en ledning eller den som avser att bygga en ledning, meddela ett bindande besked om huruvida ledningen omfattas av föreskrifter om undantag enligt 18 §.

21 §

Nätmyndigheten får i det enskilda fallet, på ansökan av ett företag som bedriver eller avser att bedriva nätverksamhet, meddela ett bindande besked om huruvida företaget omfattas av föreskrifter om undantag enligt 19 §.

22 §

Ett bindande besked enligt 20 eller 21 § får förenas med villkor. Dessa ska framgå av beskedet.

4 kap.10 §³

En innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt *skall* för överföring av el betala endast den del av avgiften enligt nättariffen som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på nätkoncessionshavarens nät. Innehavaren *skall* dessutom betala engångsavgift för anslutning.

Om flera sådana anläggningar som är belägna i närheten av varandra gemensamt matar in el på ledningsnätet, *skall* anläggningarna betraktas som separata anläggningar vid tillämpningen av denna paragraf.

Tvister i frågor som avses i första *stycket* prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

En innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt *ska* för överföring av el betala endast den del av avgiften enligt nättariffen som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på nätkoncessionshavarens nät. Innehavaren *ska* dessutom betala engångsavgift för anslutning.

Om flera sådana anläggningar som är belägna i närheten av varandra gemensamt matar in el på ledningsnätet, *ska* anläggningarna betraktas som separata anläggningar vid tillämpningen av denna paragraf.

En elanvändare som har ett säkringsabonnemang om högst 63 ampere och som producerar el vars inmatning kan ske med en effekt om högst 43,5 kilowatt ska inte betala någon avgift för inmatningen. Detta gäller dock bara om elanvändaren under ett kalenderår har tagit ut mer el från elsystemet än han har matat in på systemet.

Tvister i frågor som avses i första *och tredje styckena* prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

³ Senaste lydelse 2002:121.

12 kap.**3 §**

En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett föreläggande som avser elsäkerhet eller driftsäkerheten hos det nationella elsystemet gäller omedelbart.

Ett föreläggande som avser elsäkerhet eller driftsäkerheten hos det nationella elsystemet *eller som avser riktigheten av lämnade uppgifter enligt 8 kap. 11 b §* gäller omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2010.